

ЗАТВЕРДЖЕНО
Методичною радою
університету
від 26.02.2020
(протокол №5)

Силабус
навчальної дисципліни
Етнографія
2025-2026 навчальний рік

Освітня програма. Середня освіта (Історія та громадянська освіта)
Спеціальність. А4.03 Середня освіта. Історія та громадянська освіта
Галузь знань. А Освіта
Рівень вищої освіти. Перший

Викладач (і)	Людмила ЗОЛОТАР
Посилання на сайт	https://bdpu.org.ua/teachers/zolotar-lyudmyla-mykolayivna/
Контактний тел.	0667966342
Е-mail викладача:	zolotar_lyuda@ukr.net
Графік консультацій	в online режимі з використанням дистанційних технологій Zoom

Обсяг курсу на поточний навчальний рік:

Кількість кредитів/ годин	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	звітність
8/240	30	28	182	залік/екзамен

Семестр: перший, другий

Мова навчання: українська

Ключові слова: етнологія, етнографія, етнос, етнічна група, раса, нація, звичай, обряд, релігія, тощо.

Мета та предмет курсу: метою викладання навчальної дисципліни етнографія є прищеплення майбутнім вчителів історії та громадянської освіти наукового аналізу, спрямованих на забезпечення самостійного осмислення закономірностей етноісторичного розвитку; навчання практичним навичкам роботи з історичними джерелами і науковою літературою; об'єктивно оцінювати уроки історії; застосовувати набуті знання у повсякденній діяльності; використовувати історичний досвід в суспільно-політичному житті, виробляти уміння в оцінці історичних явищ і подій. Предмет курсу є вивчення матеріальна культура народів, їх обряди, звичаї, вірування, система виховання, розселення та демографічні процеси, етнічна самосвідомість.

Компетентності та програмні результати навчання: загальні: **ЗК 15.** Здатність розуміти світоглядні, правові, соціальні, економічні, культурно-історичні, духовно-моральні питання, що виходять за межі фахової

спеціалізації, завдяки чому відповідально й ефективно діяти в різних суспільних контекстах, сприяючи позитивному розв'язанню нагальних проблем. **ЗК 16.** Здатність виявляти повагу та цінувати українську національну культуру, багатоманітність і мультикультурність у суспільстві; здатність до вираження національної культурної ідентичності, творчого самовираження (культурна компетентність). Фахові: **ФК 10.** Здатність виявляти і опрацьовувати належним чином джерела інформації (бібліографії, документи, етнографічні матеріали, музейні експонати, археологічні артефакти і т. п.) для реалізації науково-дослідних проектів.

Результатом навчання є **ПРН 2.** Вміти використовувати набуті знання для вирішення завдань своєї професійної діяльності. **ПРН 4.** Демонструвати здатність до самонавчання і продовження професійного розвитку. **ПРН 6.** Розуміти основні тенденції історичного розвитку в конкретні історичні періоди. **ПРН 13.** Демонструвати навички професійного спілкування з використанням наукових термінів, прийнятих у фаховому середовищі. **ПРН 14.** Аналізувати суспільні процеси в історії України у контексті європейської та світової історії. **ПРН 15.** Вміти визначати взаємозалежності глобалізаційних процесів і міжнаціональних та міжетнічних відносин. **ПРН 18.** Використовувати досягнення інших гуманітарних наук для вирішення актуальних проблем історії та археології **ПРН 19.** Аналізувати значення культурного спадку для розвитку людства в цілому та окремих спільнот. **ПРН 20.** Аналізувати діяльності осіб, спільнот та структур у конкретні історичні епохи.

Модуль

Змістовий модуль 1. Вступ до курсу етнографія.

Етнічне розмаїття Океанії та Америки.

Тема 1. Місце етнографії в системі гуманітарних наук.

Тема 2. Класифікація етносів.

Тема 3. Народи Австралії та Океанії.

Тема 4. Народи Північної Америки.

Тема 5. Народи Латинської Америки.

Змістовий модуль 2. Етнічне розмаїття Африки

Тема 6. Народи Північної Африки.

Тема 7. Народи Східної Африки.

Тема 8. Народи Західної Африки.

Тема 9. Народи Центральної та Південної Африки.

Змістовий модуль 3. Етнічне розмаїття Східної та Південно-Східної Азії.

Тема 10. Народи Східної Азії.

Тема 11. Народи Південно-Східної Азії.

Змістовий модуль 4. Етнічне розмаїття Південної та Західної Азії.

Тема 12. Народи Південної Азії.

Тема 13. Народи Західної Азії.

Змістовий модуль 5. Етнічне розмаїття азіатської частини колишнього СРСР.

Тема 14. Народи Центральної Азії.

Тема 15. Народи Сибіру.

Тема 16. Народи Кавказу.

Змістовий модуль 6. Етнічне розмаїття Європи.

Тема 17. Народи Східної Європи.

Тема 18. Народи Західної Європи.

Змістовий модуль 7. Мовні і родинні традиції, громадське життя українців

Тема 19. Українська мова та етнос.

Тема 20. Сім'я і родинна обрядовість українців.

Тема 21. Громадський побут і звичаєвість.

Змістовий модуль 8. Народні знання, будівництво і кухня українців

Тема 22. Народні знання українців.

Тема 23. Традиції будівництва в Україні.

Тема 24. Народна кухня українців.

Змістовий модуль 9. Етнорегіональне різноманіття та етнічні меншини України

Тема 25. Етнорегіональне різноманіття України.

Тема 26. Етнічні меншини України.

Методи навчання: За джерелами передачі й характером сприйняття інформації. Словесні: пояснення, розповідь, лекція, бесіда. За основними дидактичними завданнями, які необхідно вирішувати на конкретному етапі навчання: методи оволодіння знаннями, формування умінь і навичок, застосування отриманих знань, умінь і навичок. За характером пізнавальної діяльності: пояснювально-ілюстративні, репродуктивні, проблемного викладу, частково-пошукові, дослідницькі.

Методи стимулювання навчальної діяльності: метод навчальної дискусії, обговорення будь-якого питання навчального матеріалу; метод створення ситуації новизни навчального матеріалу; метод опори на життєвий досвід здобувачів.

Методи контролю і самоконтролю у навчанні. Методи навчання: виконавчий; репродуктивний, продуктивно-практичний; частково-пошуковий; пошуковий.

Політика курсу (особливості проведення навчальних занять): Вивчення навчальної дисципліни «Етнографія» передбачає підготовку до семінарських занять, опрацювання основної та додаткової літератури, виконання завдань передбачених навчальним планом. Студенти зобов'язані дотримуватися дедлайнів визначених для виконання усіх видів письмових робіт з курсу. Відвідання занять є складовою навчального процесу. Передбачається, що студенти відвідають в повному обсязі лекції і практичні заняття з

«Етнографія». Студенти інформують викладачку про неможливість відвідати заняття. **Політика академічної доброчесності:** передбачається, що при підготовці до практичних занять, роботі з джерелами інформації, будуть відсутні всі види академічного плагіату та здобувачі будуть дотримуватися наукової етики, слідуючи положення Кодексу доброчесності університетської спільноти https://bdpu.org.ua/wp-content/uploads/2025/11/kodeks_dobrochesnosti_universytetskoyi_spilnoty_bdpu1.pdf. **Політики використання ГШІ,** то послуговуючись університетським положення https://bdpu.org.ua/wpcontent/uploads/2025/09/polityka_vykorystanny_a_shtuchnogo_intelektu_v_osvitnomu_proczeni_berdyanskogo.pdf при підготовці до практичних занять дозволено часткове використання ШІ для структурування матеріалу, підготовки презентацій, перекладання джерел з інших мов, забороняється копіювання та генерація неправдивих фактів, забороняється використовувати в контрольованому середовищі під час проведення заліку/екзамену.

Технічне й програмне забезпечення/обладнання, наочність: вивчення курсу не передбачає використання програмного забезпечення, крім загально вживаних операційних систем та програм, Zoom, Moodle.

Система оцінювання та вимоги: оцінювання знань студентів з навчальної дисципліни «Етнографія та етнологія» здійснюється «Положення про оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти БДПУ» <https://bdpu.org.ua/wp-content/uploads/2025/05/pro-oczinyuvannya-navchalnyh-dosyaghen-zdobuvachiv-vyshhoyi-osvity-u-bdpu.pdf> та шляхом проведення заходів, які включають поточний контроль: відбувається за результатами виконання самостійних робіт (опрацювання літератури та першоджерел, конспектування першоджерел, написання рефератів та есе, складання презентацій тощо) та підсумкового контролю в формі екзамену наприкінці семестру з урахуванням відвідування занять, виступів на семінарських заняттях, якості самостійної навчальної роботи. Рівень навчальних досягнень студентів оцінюється за 100-бальною шкалою.

Система оцінювання

Оцінка за бальною шкалою, що використовується в Університеті	Оцінка за шкалою ЄКТС
90-100	A
78-89	B
65-77	C
58-64	D
50-57	E

35-49	FX (з можливістю повторного складання)
1-34	F (з обов'язковим повторним вивченням ОК)

Список рекомендованих джерел

Основні

1. Етнографія українців : навчальний посібник/ ред. С. А. Макарчук; Львівський національний університет ім. Івана Франка. 3-е вид., перероб. і доп. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2015. 711 с.
2. Кафарський В. І. Етнологія : підручник для вузів. К. : Центр навчальної літератури, 2006. 431с.
3. Лозко, Г.С. Етнологія України. Київ: АртЕк, 2001. 384с.
4. Савчук Б. Українська етнологія. Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2004. 559с.
5. Тиводар М. П. Етнологія. Львів: Світ. 2004. 624с.
6. Хоптяр Ю.А. Етнологія: Навчальний посібник. Кам'янець-Подільський: ПП Медобори-2006, 2008. 177с.
7. Хрящевська Л. М. Етнологія України: теоретико-методологічні здобутки у контексті розвитку світової етнологічної думки. Суми: Університетська книга, 2025. 220с.
8. Хрящевська Л.М. Етнологія: навчальний посібник. Миколаїв: Видавець Румянцева Г.В., 2022. 305с.
9. Юрій М. Етнологія: Навчальний посібник. Київ: Дакор, 2006. 360с.

Додаткові

10. Верменич Я. Специфіка порубіжної ідентичності: теоретичні конструкти і сучасні виклики. *Народна творчість та етнологія*. 2019. № 2 (378). С. 5–27.
11. Дяків В. Християнська релігійність у традиційній календарній обрядовості українців: аспекти дослідження. *Народна творчість та етнологія*, 2018. № 5 (375). С. 66–73.
12. Євтух В. Б. Етнічність: глосарій. Київ: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2009. 395с.
13. Залізняк, Л.Л. Проблеми етногенезу українців з позицій сучасної європейської етнології. *Магістеріум*, 2001. №6, С. 49-56.
14. Ігнатенко І. В. Етнологія для народу: свята, традиції, звичаї, обряди, прикмети, вірування народу. Харків. 2016. 320 с.
15. Ігнатенко І. Шлюбно-сімейні стосунки у традиційній культурі українців. Харків, 2017. 240с.
16. Ілюстрована енциклопедія українського народу : звичаї, свята, традиції / уклад. І. І. Сметана. Харків. 2012. 416 с.

17. Капелюшний В.П., Казакевич Г.М., Чернищук Н.В., Українська етнологія у європейському контексті (друга половина XIX ст. – 20-ті рр. XX ст.). Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД». 2013. 209с.
18. Кожолянко, Г., Кожолянко, О. Еміграція українців в Америку. *Народна творчість та етнологія*, 1 (365), 2017. С. 34–41.
19. Курочкін, О. Обрядові танці-ігри – малодосліджені компоненти традиційного весілля українців. *Народна творчість та етнологія*, 2019. №6 (382). С. 78–91.
20. Леньо П.Ю. Сучасний стан і перспективи розвитку європейської етнології. *Науковий вісник Ужгородського університету. Сер.: Історія*. 2013. № 2, С.134-137.
21. Ломака О. Класифікація етнічних процесів у вітчизняній етнології. *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Серія: Історичні науки*. 2012. № 16, с.48-55.
22. Надольська В.В. Етнологія: термінологічно-понятійний довідник. Луцьк: РВВ «Вежа» Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки. 2009. 223с.
23. Романенко, О. Поїздка в обидва кінці, або «Міф про неповернення» в східноєвропейській міграції. *Народна творчість та етнологія*. 2020. № 1 (383). С. 82–85.
24. Сенів-Макогон Н. Глобалізація та культурна ідентичність в Австралії. *Народна творчість та етнологія*, 1 (377), 2019. С. 6–16.
25. Скляр В. Етномовний склад населення України: наслідки російщення. *Народна творчість та етнологія*. 2018. № 3 (373). С. 31–41.
26. Чернієнко, Д. Українці Казахстану: історія формування та етнокультурні особливості національної меншини. *Народна творчість та етнологія*. 2019. № 6 (382). С. 14–28.
27. Щербань, О. Сьогодення у призмі традиційної культури харчування мешканців Наддніпрянської України в кінці XIX – на початку XX століття. *Народна творчість та етнологія*. 2017. №1 (365). С. 42–48.
28. Ярова А. Місце традиційного житла в сучасному світі. *Народна творчість та етнологія*. 2018. № 4 (374). С. 75–80.

Інформаційні ресурси

29. Журнал «Народна творчість та етнологія» URL: <https://nte.etnolog.org.ua/> -
30. Етнографія [Електронний ресурс] / Ін-т мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського. URL: <http://ethnography.org.ua/>
31. Інститут історії України НАН України URL: <http://history.org.ua/uk>